

Uklanjanje površinske prljavštine i nečistoće s misnice iz Stalnog postava zbirke sakralne umjetnosti u kapeli sv. Križa u Ludbregu.

Sanacija oštećenja drvenog nosioca na dijelu skulpture s glavnog oltara iz kapele sv. Tome u Donjoj Voći.

Venija BOBNJARIĆ-VUČKOVIĆ

Hrvatski restauratorski zavod, Zagreb - Restauratorski centar Ludbreg

PREGLED KONZERVATORSKO - RESTAURATORSKIH RADOVA U RESTAURATORSKOM CENTRU LUDBREG 1994. – 2009.

Ovaj sažeti tekst o Restauratorskom centru Ludbreg napisan je u svrhu obilježavanja 15 godina njegovog djelovanja na polju čuvanja i obnove hrvatske kulturne baštine. U tekstu će uvodno biti izneseni podaci o realizacije projekta Restauratorskog centra u Ludbregu kao "Ratne bolnice za umjetnine". Kako je program konzervatorsko-restauratorskih radova na pokretnim spomenicima kulture njegova osnovna djelatnost u tekstu će biti pobrojani svi spomenici kulture na kojima se provodio kompletan ili djelomičan program obnove u razdoblju od 1994. do 2009. godine, a biti će spomenuti i sve osobe koje su bile uključene u njihovu realizaciju.

Restauratorski centar Ludbreg otvorio je svoja vrata u travnju 1994. godine nakon dvogodišnje obnove objekta dvorca Batthyany u Ludbregu. Ideja o otvaranju centra rodila se tijekom ratne 1991. godine kada se javila potreba za hitnim uklanjanjem crkvenih i muzejskih umjetnina iz okupiranih i opustošenih područja RH. Na projektu, tada popularno prozvanom "Ratna bolnica za umjetnine", udružili su se Općina Ludbreg i Republički zavod za zaštitu spomenika kulture te tadašnje Ministarstvo kulture i prosvjete¹, a 1993. godine, nakon posjeta bavarskih konzervatora uslijedila je humanitarna pomoć u vidu donacije vrijedne restauratorske opreme, materijala i pribora² Bavarskog zemaljskog zavoda za zaštitu spomenika kulture te biskupija München-Freising i Bamberg, kao i zaklade Hypo-Kulturstiftung i Bavarskog državnog ureda.

Restauratorski centar u Ludbregu je 1994. – 1997. godine djelovao u sklopu Restauratorskog zavoda Hrvatske iz Zagreba, a 1997. godine dolazi do integriranja dviju krovnih restauratorskih institucija u Hrvatskoj Restauratorskog zavoda

---

¹ Načelnik općine Ludbreg bio je u to vrijeme mr. Franjom Križanić, na čelu Uprave za zaštitu spomenika kulture prof. Ferdinand Meder unutar Ministarstva koje je tada vodila dr. Vesna Girardi – Jurkić.

² Bobnjarić-Vučković, Venija. Restauratorski centar Ludbreg (Projekt hrvatskih i bavarskih stručnjaka). U: Podravski zbornik 1995. Koprivnica 1995:119-122.

Za humanitarnu akciju od strane Bavaraca bio je zadužen konzervator dr. Erwin Emmerling i glavni konzervator dr. Mihaela Petzet iz Bayerisches Landesamt für Denkmalpflege iz Münchena.

Hrvatske i Zavoda za restauriranje umjetnina. Odlukom Vlade osniva se institucija pod nazivom Hrvatski restauratorski zavod.³

Pored mnogih aktivnosti koje se organiziraju u Restauratorskom centru od samog početka djelovanja⁴ najvažnija od njih se odnosi na provođenje konzervatorsko-restauratorskih radova na drvenim polikromiranim oltarnim cjelinama ili skulpturama, slikama na drvu ili platnu te povijesnom tekstu⁵.

U nastavku slijedi popis svih lokaliteta, objekta i spomenika na kojima se radilo tijekom 15 godina djelovanja RCL-a:

1. Bebrina, crkva sv. Marije Magdalene: glavni oltar, bočni oltari sv. Križa, Gospe Lurdske i sv. Josipa – najnužniji zahvati na pojedinačnim skulpturama (18.st.);
2. Belec, crkva sv. Marije Snježne: k.r. zahvat na anđelu (18.st.) za potrebe izložbe;
3. Brest Pokupski, kapela sv. Barbare: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat s prezentacijom izvorne polikromije i pozlate glavnog oltara sv. Barbare s kraja 17.st., te bočnih oltara Krštenja Kristova i Uznesenja Bl.Dj.Marije 2.pol.17.st.;
4. Buševac, kapela sv. Ivana Krstitelja: stolarska sanacija dijela drvenog oslikanog tabulata kapele je još u tijeku;
5. Cernik, franjevačka crkva sv. Petra, oltar sv. Franje: najnužniji zahvati na kipovima sv. Bernardina Sijenskog, Ivana Kapistrana, sv. Jakoba Markijskog i sv. Franje Solana (18.st.) za potrebe izložbe;
6. Donja Voća, kapela sv. Tome: konzervatorsko-restauratorski zahvati na glavnom oltaru sv. Tome (18.st.) još su u tijeku, a provedena je i preventivna zaštita cjelokupnog inventara (tri bočna oltara i propovjedaonica);
7. Donji Vidovec, crkva sv. Vida: u tijeku su konzervatorsko-restauratorska istraživanja te preventivna zaštita na najugroženijim dijelovima glavnog oltara sv. Vida (2.pol.18.st.);
8. Donji Zvečaj, crkva sv. Ivana Krstitelja: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na glavom oltaru sv. Ivana Krstitelja, te bočnim oltarima sv. Ivana Nepomuka i Blažene Djevice Marije uz prezentaciju izvorne polikromije i pozlate sviv iz 2. pol. 17.st.

³ Funkciju ravnatelj RZH u to vrijeme obnaša Vinko Štrkalj, a 1997. godine osnivanjem HRZ-a na mjesto ravnatelja je imenovan Ferdinand Meder koji tu funkciju obnaša do danas.

⁴ Ivezić, Velimir. *Restauratorski centar Ludbreg 1994-2004*. U: Podravski zbornik 2004, Koprivnica 2004, 49-56.

Bobnjarić-Vučković, Venija. *Aktivnosti u Restauratorskom centru Ludbreg 2004-2008*. U: Podravski zbornik 2008, Koprivnica 2008, 47-54.

⁵ Radionice za drvenu polikromiju i slike radi od samog početka 1994., a radionica za tekstil od 2003. godine.

9. Dubočac, crkva sv. Mihovila: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na bočnim oltarima sv. Lucije i Majke Božje s prezentacijom izvornog stanja iz 2. pol. 18.st.;
10. Dubrovnik, palača Katić: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na papirnim zidnim tapetama s temama: Francuski vrt i Dama s jezera (19.st.);
11. Goričan, crkva sv. Leonarda: u tijeku je kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na dijelu glavnog oltara sv. Leonarda (2.pol.18.st.), a provedeni su i poslovi demontaže i preventivne zaštita propovjedaonice;
12. Hrastovljan, kapela sv. Benedikta: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na oltaru sv. Ane ispod kora s prezentacijom izvornog stanja iz 17.st.; preventivna zaštita i konzervacija misnog ruha 18. i 19.st. van upotrebe;
13. Jamničko Podgorje, kapela sv. Vida: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na bočnim oltarima sv. Petra i sv. Stjepana te skulpturama, slikama i svijećnjacima s glavnog oltara sv. Vida s prezentacijom izvornog stanja iz 18.st.;
14. Klenovnik, kapela sv. Antuna u dvorcu obitelji Drašković: hitna preventivna zaštita inventara (glavnog oltara, dva bočna oltara, propovjedaonica i dvije slike iz 18.st.);
15. Koprivnica, Muzej grada: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na dijelovima ženske narodne nošnje iz okolice Koprivnice (lajbec, rubac i torbica) s poč.20.st.; kao i na cehovskoj zastavi iz 1870.;
16. Koprivnički Ivanec, crkva sv. Ivana Krstitelja: u tijeku su konzervatorsko-restauratorska istraživanja na tabernakulu glavnog oltara iz 1779.g.
17. Križovljan, kapela sv. Križa: preventivna zaštita i konzervacija misnog ruha 18. i 19.st. van upotrebe; preventivna zaštita dviju skulptura s glavnog oltara;
18. Kuzminec, crkva sv. Kuzme i Damjana: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na tabernakulu glavnog oltara iz 18.st.; te preventivna zaštita i konzervatorsko-restauratorska.istraživanja na bočnim oltarima iz 19.st.;
19. Lopatinec, crkva sv. Jurja na Bregu: evakuacija iz dijelom porušene crkve, transport, i preventivna zaštita i deponiranje kompletnog inventara iz 18.st.
20. Lučelnica, kapela sv. Duha: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na glavnom oltaru iz 18.st.
21. Ludbreg, crkva sv. Trojstva: djelomičan konzervatorsko-restauratorski zahvat na skulpturi Krista Aleluja;
22. Ludbreg, kompleks dvorca Batthyany: pozlaćivanje vratnica u vjenčaoi;
23. Ludbreg, Stalni postav zbirke sakralne umjetnosti: konzervatorski zahvat na skulpturama nepoznate svetice i Boga Oca; te kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na slikama sv. Antuna Opata, sv. Florijana, sv. Apolonije i sv. Alojzija, te na liturgijskom ruhu (6 kom) iz 18. i 19.st.;
24. Ludbreg, Zavičajna zbirka pri Pučkom učilištu "D. Novak" Ludbreg: u tijeku

PierPaolo Mofardini, voditelj radionice "Slike na dasci: konzerviranje i restauriranje drvenih nositelja" (27.-31.10.2008.)

- je konzervatorsko-restauratorski zahvat na dijelu ženske narodne nošnje iz okolice Ludbrega (*kiklji leganki*);
25. Martijanec, crkva sv. Martina: preventivna zaštita i konzervacija misnog ruha 17.- 19.st. van upotrebe;
  26. Mursko Središće, crkva Marije Kraljice i sv. Ladislava: hitna preventivna zaštita glavnog oltara sv. Stjepana i Sv. Ladislava iz 2.pol.18.st.;
  27. Nova Gradiška, kapela sv. Terezije: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na glavnom oltaru s prezentacijom izvornog stanja iz 2.pol. 18.st.; dok su radovi na propovjedaonice iz 19.st.u tijeku;
  28. Osijek, kapela sv. Roka: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na skulpturama sv. Roka i sv. Sebastijana iz 18.st.;
  29. Požega, crkva sv. Lovre: restauratorski zahvat i montaža ograde pjevališta iz 19.st.;
  30. Požega, katedrala sv. Terezije Avilske: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na dijelu grobnog tekstil iz kripte – marami Ane Slavetić iz 1.pol.19.st.;
  31. Prepolno, kapela Majke Božje Žalosne: konzervatorski zahvat na tabernaklu glavnog oltara iz 18.st.;
  32. Slavonski Brod, franjevačka crkva sv. Trojstva: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na glavnom oltaru sv. Trojstva i bočnom oltaru sv. Križa iz 18.st.; dok su na skulpturama ostalih bočnih oltara sv. Franje, sv. Ane i sv. Josipa te reljefi s propovjedaonice provedeni najnužniji zahvat prije povrata nakon ratne evakuacije;
  33. Slavonski Brod, Franjevački samostan: u tijeku je preventivna zaštita i kon-

Praktičan rad sudionika radionice na sanaciji drvenih nositelja.

- zervacija misnog ruha 17.- 19.st. van upotrebe;
34. Stara Drenčina, kapela sv. Ivana Krstitelja: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na oltaru sv. Ivana Krstitelja, te stolarski i konzervatorski radovi na tabulatu iz 1756. g.;
  35. Stari Brod, kapela sv. Martina: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na oltaru sv. Martina iz 1743.g.
  36. Stari Farkašić, crkva Pohođenja BDM: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na oltarnoj slici sv. Mihovila i njenom ukrasnom okviru iz 19.st.;
  37. Sunja, crkva sv. Marije Magdalene: najnužniji k.r. zahvati na skulpturama s glavnog i bočnih oltara, na reljefima 4 evanđelista s propovjedaonice, klečćim anđelima s tabernakula i skulptrom Bogorodice, dok je na slici sv. Ivana Nepomuka (19.st.) iz kapela sv. Ivana Nepomuka proveden kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat;
  38. Sunjska Greda, poklonac: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat skulpture Gospe od sedam žalosti s prezentacijom izvornog stanja iz 18.st.;
  39. Sveta Marija, crkva Uznesenja BDM: u tijeku su radovi na potpunom konzervatorsko-restauratorskom zahvatu na oltaru Muke Kristove iz 2.pol.18. st.; dok je na dijelu tekstilne građe iz crkvene zbirke provedena preventivna zaštita;
  40. Sv. Petar Mrežnički, crkva sv. Petra: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na glavnom oltaru sv. Petra iz 17/18.st., kao i bočnim oltarima sv. Barbare i sv. Vinka Ferrarskog iz druge pol. 18.st., kao i na 3 skulpture s poč. 18.st. iz župne zbirke;0

41. Šišinec, crkva sv. Marte Djevice: započeti su radovi na kompletnom konzervatorsko-restauratorskom zahvatu na oltarima sv. Josipa i sv. Križa iz 18.st. uz triumfalni luk; a završeni su radovi na svim skulpturama i sa dva bočna oltara sv. Barbare i Immaculate u lađi crkve također iz 18.st.;
42. Štrigova, kapela sv. Jeronima: provedena je preventivna zaštita, demontaža te konzervatorsko-restauratorska istraživanja na glavnom oltaru sv. Jeronima iz 18.st.;
43. Tomaš, kapela sv. Tome: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na glavnom oltaru sv. Tome iz pol. 18.st. te dva bočna oltara sv. Bartolomeja i Barbare iz 1700. g.
44. Varaždin, franjevačka crkva sv. Ivana Krstitelja: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na propovjedaonici iz druge pol.17.st.; dok su na glavnom oltaru sv. Ivana Krstitelja iz 17./18.st.u tijeku konzervatorsko-restauratorska istraživanja i sanacija najugroženijih dijelova;
45. Varaždin, Gradski muzej: djelomičan konzervatorsko-restauratorski zahvat na pozitivu iz 16.st. kao i streljačkoj meti "Labud" iz 19.st.; kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na baroknoj škrinji iz 18.st.; na tepisima iz kulturno-povijesne zbirke provedena je preventivna zaštita;
46. Varaždin, kapela sv. Vida: djelomičan konzervatorsko-restauratorski zahvat na kipu sv. Martina i okviru slike "Madona Immaculata" (18.st.) za potrebe izložbe;
47. Varaždin, privatna zbirka: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na stilskom namještaju iz 19.st.;
48. Varaždin, Uršulinski samostan: djelomičan konzervatorsko-restauratorski zahvat na grbu barona Sigismonda von Szinersperga iz 18.st. za potrebe izložbe;
49. Velika Trnovitica, crkva sv. Martina: provedena je hitna intervencija na glavnom oltaru;
50. Višnjica, kapela sv. Florijana: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na oltarnoj slici sv. Florijana iz 18.st.;
51. Vukmanić, crkva sv. Antuna Padovanskog: kompletan konzervatorsko-restauratorski zahvat na glavnom oltaru iz 17.st., te bočnim oltarima sv. Blaža i Gospe Žalosne, te skulpturi Majke Božje procesijske na nosilima iz 19.st.;

Neposredno nakon otvorenja Restauratorskog centru u Ludbregu u travnju 1994. godine, pored već angažiranog voditelja Darwina Butkovića, zapošljavaju se u stalni radni odnos: Ivan Žerjavić (restaurator tehničar), Venija Bobnjarić-Vučković (konzervator dokumentarista) i Velimir Ivezic (restaurator); a tijekom 1994. / 1995. godine još i: Zlatko Kapusta (restaurator), Željko Moslavac i Stefanija Havaić kao tehničko osoblje.

Godine 1997. godine voditeljstvo Centra preuzima Velimir Ivezic, a zapošlja-

va se još nekoliko mlađih suradnika restauratora: D. Bešvir, N. Dušević. Narednih godina angažirani su i mnogi drugi povremeni ili stalni suradnici restauratora: B. Virag (1995-1999.), M. Gotić (1997-1998.), D. Buljan-Cypryn. (1998-), V. Pascuttini (1998.-2000.), M. Vrtulek (1999-), A. Vrtulek (1999-), H. Ladašić Cavalli (1999.-2000.), S. Krsnik (2000.), S. Kirić (2000-), M. Petrač (2000-2002.), M. Đurić (2000.-2002.), S. Planko Kos (2001-), R. Cypryn B. (2002-), A. Sironić (2002.), J. Spevec (2001-2008.), V. Abramović (2005-), D. Črepinko (2005-), D. Suhić (2005-2009.) i T. Sikinger (2008-).

Od samog početka rada u Centru su od strane Bavarskog zemaljskog zavoda za zaštitu spomenika kulture bili angažirani i inozemni restauratori: A. Hückel (1994.), dr. E. Weddigen (1994.-1996.), S. Pfandlbauer (1996.), U. Weilhammer (1994./1998.), T. Schoeller (1994.), S. Link (1997.);

Na navedenim projektima bili su uključeni mnogi stručnjaci - restauratori Restauratorskog zavoda Hrvatske (do 1997.): I. Bartolić, S. Ervačić, M. Fučić, S. Hodak, Z. Jembrih, R. Karković, M. Kastratović, R. Majcen, L. Stipić, M. Miočić, N. Sokolić, E. Usenik; a od 1997. godine i restauratori Hrvatskog restauratorskog zavoda: V. Horvat, I. Džidić, P. Kursar, S. Planinčević, T. Vukmanić i dr.; Svoju obaveznu praksu ovdje su obavljali i studenti ALU iz Zagreba te studenti Likovne akademije iz Splita kao i studenti iz nekih europskih sveučilišta (Münchena, Hildesheima, Kölna, Potsdama, Berna).

U realizaciji nekih manje složenijih programa uvelike su pomogli svojim volonterskim radom: L. Badurina, G. Čvrljak, L.J. Filip, A. Filip, N. Lakuš, A. Horvatić, A. Havaić, T. Jerbić, D. Katalenić, D. Kapusta, M. Kocijan, E. Kozina, D. Markić, T. Marušić, V. Martinez, Z. Matijević, R. Oštrić, D. Pepelnjak, I. Peškan, G. Petak, D. Petrović, T. Sikinger, M. Staničić, V. Šestan, M. Štefanec, Z. Tomljenovic, F. Tončinić, R. Vucković.

Danas, Restauratorski centar u Ludbregu zapošljava 15 djelatnika, a to su: Venija Bobnjarić-Vučković (voditelj Centra / konzervator savjetnik), Sandra Planko Kos (viši dokumentarista tehničar i administrator), Zlatko Kapusta (restaurator), Maja Vrtulek i Ada Vrtulek Gerić (viši restauratori tehničari), Davor Bešvir, Dana Buljan Cypryn, Stanko Kirić, Roko Cypryn Buljan, Vesnica Abramović (restauratori tehničari), Dijana Črepinko i Tomislav Sikinger (suradnici restauratora tehničara); Željko Moslavac (domar), Štefanija Havaić i Božica Kirić (spremačice).